

BAB I

BUBUKA

Dina ieu bagian dipedar kasang tukang, rumusan masalah, tujuan panalungtikan (ngawengku tujuan umum jeung tujuan husus), mangpaat panalungtikan (ngawengku mangpaat tioritis jeung mangpaat praktis). Sajaba ti éta, dipedar ogé ngeunaan raraga tulisan.

1.1 Kasang Tukang

Salasihiji hasil karancagéan masarakat Sunda nyaéta gelarna karya sastra. Karya sastra patali jeung seni. Tangtu, di jerona ngandung unsur kaéndahan jeung méré kasenangan éstétis dina nyiptakeun jeung ngaprésiasina. Karya sastra mangrupa salah sahiji warisan karuhun urang Sunda anu kudu dimumulé, diriksa jeung dijaga sangkan teu kalindih ku rupa-rupa kamajuan jaman. Salasihiji hasil sastra lisan wangun ugeran (puisi) sarta miboga unsur kaéndahan di antarana pupujian.

Nurutkeun Rosidi (2011, kc. 89), pupujian nyaéta basa ugeran anu mangrupa puja-puji, du'a, naséhat, tafsir Al-Qur'an, katerangan ngeunaan *hadits*, riwayat Rosululloh, pedaran ngeunaan fikih atawa bab agama séjénna, anu biasana dinadomkeun di masjid-masjid atawa pasantén-pasantrén nalika nungguan solat, antara adan jeung *qomat*. Salian ti éta, sumebarna pupujian di masarakat Sunda bisa dipastikeun bareng jeung asupna pangaruh agama Islam. Ieu hal lantaran pupujian mah eusina pangajaran agama, du'a, solawat, taréh Nabi, jeung unsur-unsur séjén tina agama Islam (Ruhaliah, 2019, kc. 71).

Dina pupujian téh disusun ku rumpaka anu éndah. Eusi pupujian ogé leubeut ku ajén-inajén anu luhung pikeun dilarapkeun dina kahirupan sapopé, di antarana ngélingan ka papada manusa, ngajak manusa sangkan ngalaksanakeun ibadah ka Alloh, Swt., sarta ngajauhan kama'siatan, nepikeun pangaweruh kaagamaan, jrrd. Ku kituna, pupujian téh méré pangaruh anu positif pikeun kahirupan manusa.

Kiwari ku ayana kamekaran jaman, pupujian geus langka dinadomkeun, tapi di sababaraha tempat masih aya kénéh nu ngandomkeun pupujian. Nonoman Sunda jarang anu wanoh jeung apal kana pupujian. Ieu hal lantaran nonoman kurang kairut pikeun nganadomkeun pupujian di unggal masjid, unggal bada adan sabari

nungguan solat *berjamaah*. Nurutkeun Kartini spk. (1986, kc. 14), kurangna masarakat nganadomkeun pupujian téh lantaran tingkat atikan jeung pangaweruh agama masarakat anu leuwih luhur tibatan ajaran-ajaran anu dinadomkeun dina puisi pupujian. Sajaba ti éta, kiwari mah buku-buku ngeunaan ajaran agama Islam geus loba. Alesan séjénna di antarana bisa jadi pangaruh kabudayaan modérn nu ngabalukarkeun masarakat miboga anggapan yén puisi pupujian téh teu luyu jeung kamajuan jaman.

Luyu jeung pamadegan di luhur, Masduki (2009, kc. 62) nétélakeun yén tradisi-tradisi lisan kiwari mah kurang pisan masarakat anu kairut, nepi ka loba tradisi anu tumpur. Padahal dina tradisi-tradisi lisan téh di jerona nyangkaruk ajén-ajén anu luhung, nu bakal mangaruhan kana kamekaran sikep, watek, jeung kapribadian. Éta ajén nu luhung bisa dilarapkeun dina kahirupan sapopoé. Pon kitu deui dina salasahiji tradisi lisan Sunda nyaéta nganadomkeun pupujian. Ku kituna, tradisi nganadomkeun pupujian di masarakat Sunda ulah nepi ka tumpur.

Salasahiji tarékah pikeun ngariksa tur ngaraksa karya sastra Sunda nu sumebar di masarakat di antarana ku cara nalungtik eusina. Kasang tukang ieu panalungtikan pikeun ngamumulé sastra Sunda salasahijina pupujian. Ieu panalungtikan miboga tujuan pikeun ngainvéntarisasi, ngadéskripsikeun, nganalisis struktur, eusi, fungsi sarta ajén atikan karakter anu aya dina pupujian di Kacamatan Cilawu Kabupatén Garut.

Di Kacamatan Cilawu, Kabupatén Garut masih sok kapireng pupujian dinadomkeun di pasantrén, masjid, jeung madrasah. Tapi, nu ka lolobana nu nganadomkeun pupujian téh ibu-ibu *majelis ta'lim*, ari nonomanna mah langka. Nonoman nu sok nadoman ilaharna nu ngaji di pasantrén atawa madrasah wungkul. Luyu jeung hasil wawancara ka guru ngaji ti Désa Pasanggrahan nyaéta Pa Asep Kusmawan, ping 15 Maret 2022, waktu 07.30 WIB, kiwari anu sok nganadomkeun pupujian di Kacamatan Cilawu hususna di Désa Pasanggrahan nyaéta ibu-ibu pangajian sarta barudak anu ngaji jeung dibina di madrasah.

Salasahiji *majelis ta'lim* di Désa Pasanggrahan, Kacamatan Cilawu nu sok nganadomkeun pupujian téh nyaéta *majelis ta'lim At-Taqwa* nu aya di Kampung Pasirdamang. Pupujian dinadomkeun ku ibu-ibu téh saméméh ngalaksanakeun

acara bandung-kuping unggal poé Juma'ah jam dua beurang. Salian ti sabari nungguan ibu-ibu nu séjénna datang ogé pikeun ngélingan ka masarakat sangkan daék ngaji. Eusi pupujian nu dinadomkeun boh ku ibu-ibu boh ku barudak di antarana pépéling ka sakumna masarakat sangkan sadar perkara ibadah, sadar perkara dirina jeung Gusti Alloh, sadar kana kawajiban anu diparéntahkeun ku Gusti Alloh, jeung sangkan ngajauhan sagala kama'siatan (hasil wawancara jeung guru ngaji ti Désa Pasanggrihan nyaéta PaAsep Kusmawan, ping 15 Maret 2022, waktu 07.30 WIB).

Sajaba ti éta, pupujian di Kacamatan Cilawu ogé can aya nu nalungtik. Ku kituna, pupujian anu nyampak di Kacamatan Cilawu perlu diinventarisasi jeung ditalungtik. Éta pupujian téh baris dianalisis struktur lahir jeung struktur batinna sarta maluruh ajén atikan karakterna sacara déskriptif-analitik.

Patali jeung hal akademik, pupujian bisa dijadikeun bahan pangajaran di sakola. Dumasar *Kurikulum Bahasa Sunda 2013 Revisi 2017 Tingkat SMP*, yén pangaweruh nu kudu ditepikeun ka siswa jenjang SMP kelas VII di antarana aya matéri pupujian. Anapon nu jadi KIKD tina materi ajar pupujian nyaéta kompetensi dasar 7.3.3 nyebutkeun yén “*Siswa mengidentifikasi bentuk, struktur dan isi, fungsi sosial, serta aspek kebahasaan teks pupujian*” sarta kompetensi dasar 7.4.3 nyebutkeun yén “*Siswa melantunkan pupujian sesuai dengan ciri khas daerah masing-masing dengan memperhatikan fungsi sosial, struktur teks dan aspek kebahasaan*” (Disdik Prov. Jawa Barat, 2017, kc. 48). Ku kituna, pupujian anu baris ditalungtik bisa dijadikeun bahan pangajaran ngaregepkeun di SMP kelas VII.

Aya sawatara panalungtikan saméméhna ngeunaan pupujian nu kacatet di Departemen Pendidikan Bahasa Sunda FPBS UPI dina wangun skripsi di antarana nyaéta; “*Puisi Pupujian di Desa Tigaherang Kecamatan Rajadesa Kabupaten Ciamis untuk Bahan Pembelajaran Apresiasi Sastra di SMP Kelas VII*” nu disusun ku Ai Nurul Mutohharoh (2015); “*Pupujian di Kampung Racamalang Désa Margaasih Kabupatén Bandung pikeun Bahan Pangajaran Ngaregepkeun Kelas VII di SMP*” nu disusun ku Anggi Nadia Halimatul Sadiah (2017); “*Pupujian di Désa Cimaung Kacamatan Cimaung Kabupatén Bandung pikeun Bahan Pangajaran Ngaregepkeun di SMP: Ulikan Struktural jeung étnopédagogi*” nu disusun ku

Enok Herlin, 2022

STRUKTUR JEUNG AJÉN ATIKAN KARAKTER DINA PUPUJIAN DI KACAMATAN CILAWU KABUPATÉN GARUT PIKEUN BAHAN PANGAJARAN NGAREGEPKEUN DI SMP

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

Shinta Wulandari (2017); “Pupujian di Kelurahan Cigondéwah Kalér Kacamatan Bandung Kulon Kota Bandung pikeun Bahan Pangajaran Ngaregepkeun di Kelas VII SMP (Ulikan Struktural jeung Ajén Atikan Karakter)”, nu disusun ku Santi Adawiah (2019); sarta “Pupujian di Désa Sukatani Kacamatan Tanjungmedar Kabupatén Sumedang pikeun Bahan Pangajaran Ngaregepkeun di SMP Kelas VII (Ulikan Struktural jeung Sosiologi Sastra)” nu disusun ku Linda (2020).

Panalungtikan saméméhna nu ngarojong di antarana, panalungtikan nu dilaksanakeun ku Tini Kartini, spk. (1986) nyaéta “Puisi Pupujian dalam Bahasa Sunda”, panalungtikan nu dilaksanakeun ku Aam Masduki (2009) nyaéta “Puisi Pupujian dalam Bahasa Sunda”, panalungtikan nu dilaksanakeun ku Jajang A. Rohmana (2015) nyaéta “Terjemah Puitis Al-Qur’an di Jawa Barat Terjemah Al-Qur’an Berbentuk Puisi *Guguritan* dan *Pupujian* Sunda”, panalungtikan nu dilaksanakeun ku Wildan Taufiq (2018) nyaéta “Pupujian (*Shalawatan*) sebelum Shalat Berjama’ah (Suatu Pendekatan Semiotik)”, sarta panalungtikan nu dilaksanakeun ku Tata Sukayat (2018) nyaéta “Nadzom Sebagai Media Pendidikan dan Dakwah”.

Tina sababaraha panalungtikan nu geus ditétélakeun, ieu panalungtikan téh sawanda tapi bédana nya éta dina objék panalungtikanna. Objék ieu panalungtikan téh kana pupujian nu aya di Kacamatan Cilawu Kabupatén Garut. Ku kituna, ieu panalungtikan dijudulan “Struktur jeung Ajén Atikan Karakter dina Pupujian di Kacamatan Cilawu Kabupatén Garut pikeun Bahan Pangajaran Ngaregepkeun di SMP”.

1.2 Rumusan Masalah

Dumasar kana kasang tukang di luhur, aya sababaraha rumusan masalah anu dirumuskan dina kalimah pananya ieu di handap.

- 1) Pupujian naon waé nu aya di Kacamatan Cilawu, Kabupatén Garut?
- 2) Kumaha struktur pupujian nu kapanggih di Kacamatan Cilawu, Kabupatén Garut?
- 3) Kumaha ajén atikan karakter dina pupujian di Kacamatan Cilawu, Kabupatén Garut?

- 4) Kumaha larapna pupujian nu aya di Kacamatan Cilawu, Kabupatén Garut dijadikeun alternatif bahan pangajaran ngaregepkeun di SMP?

1.3 Tujuan Panalungtikan

1.3.1 Tujuan Umum

Sacara umum, ieu panalungtikan miboga tujuan pikeun ngainvéntarisir jeung nganalisis pupujian nu aya di Kacamatan Cilawu Kabupatén Garut, sarta baris ngalarapkeun hasil panalungtikan pupujian dina bahan pangajaran sangkan siswa kairut ku ajén-inajén anu nyampak dina pupujian, salah sahijina ajén atikan karakter.

1.3.2 Tujuan Husus

Sacara husus ieu panalungtikan miboga tujuan pikeun ngadéskripsikeun:

- 1) pupujian nu aya di Kacamatan Cilawu Kabupatén Garut;
- 2) struktur pupujian nu kapanggih di Kacamatan Cilawu Kabupatén Garut;
- 3) ajén atikan karakter dina pupujian anu aya di Kacamatan Cilawu Kabupatén Garut; jeung
- 4) larapna hasil panalungtikan pupujian dijadikeun bahan pangajaran ngaregepkeun di SMP.

1.4 Mangpaat/Signifikansi Panalungtikan

1.4.1 Mangpaat Téoritis

Sacara téoritis, ieu panalungtikan téh dipiharep bisa ngeuyeuban paélman dina widang sastra Sunda, utamana pupujian. Sajaba ti éta, ieu panalungtikan jadi salasahiji invéntaris budaya Sunda, tur bisa dijadikeun *référénsi* pikeun kaperluan séjén nu patula-patali jeung ieu panalungtikan.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Sacara praktis ieu panalungtikan téh miboga mangpaat pikeun sababaraha pihak, di antarana sababaraha pihak ieu di handap.

- 1) Pikeun panalungtik, nambahan pangaweruh anu jembar ngeunaan panalungtikan nu dilaksanakeun.

- 2) Pikeun siswa, dipiharep bisa nambahan pangaweruh utamana dina widang sastra Sunda nyaéta pupujian jeung bisa méré conto ngeunaan ajén atikan nu aya dina pupujian.
- 3) Pikeun guru, dipiharep bisa dijadikeun bahan pangajaran ngaregepkeun dina pangajaran pupujian.
- 4) Pikeun masarakat, dipiharep bisa wanoh deui kana téks pupujian. Tujuanana sangkan pupujian anu aya di masarakat teu tumpur kalindih ku kamekaran jaman, dipiharep ogé masarakat tuluy ngamumulé budaya Sunda, jeung dilarapkeun dina kahirupan sapopoéna.

1.5 Raraga Tulisan

Ieu skripsi disusun jadi lima bab saperti nu dipedar di handap.

BAB I: Bubuka, medar ngeunaan kasang tukang panalungtikan, rumusan masalah, tujuan panalungtikan, mangpaat panalungtikan nu ngawengku mangpaat téoritis, mangpaat praktis, sarta raraga tulisan dina ieu skripsi.

BAB II: Ulikan pustaka, medar ngeunaan pupujian, pamarekan struktural nu ngawengku struktur lahir jeung batin, ajén atikan karakter, bahan pangajaran ngaregepkeun pupujian di SMP, panalungtikan saméméhna, sarta raraga tiori.

BAB III: Méthode panalungtikan, medar ngeunaan désain panalungtikan, lokasi jeung sumber data; téhnik ngumpulkeun data diantarana téhnik studi pustaka, téhnik dokuméntasi, téhnik observasi, téhnik wawancara; instrumén panalungtikan kabagi dua nyaéta instrumén panalungtikan dina ngumpulkeun data jeung instrumén panalungtikan dina ngolah data, sarta medar analisis data.

BAB IV: Hasil panalungtikan jeung pedaran, ngawengku déskripsi pupujian-pupujian nu aya di Kacamatan Cilawu Kabupatén Garut, data narasumber, data pupujian, sarta pedaran nu ngawengku analisis struktural jeung ajén atikan karakter dina pupujian.

BAB V: Panutup, ngawengku kacindekan hasil panalungtikan jeung rékoméndasi pikeun panalungtikan séjénna.